

Rīgas Pārdaugavas pamatskola

**ATKARĪBU PROFILAKSES RĪCĪBAS PLĀNA
IZSTRĀDĀŠANA, ĪSTENOŠANA UN
UZRAUDZĪBA IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ**

2023./2024.m.g.

Rīcības plāna mērķis: izveidot un nodrošināt drošu, veselīgu un no atkarībām izraisošu vielu lietošanas brīvu vidi, lai veicinātu visu izglītojamo veselīgu attīstību sava akadēmiskā potenciāla izmantošanu.

Rīcības plāns attiecas: izglītības iestādes atkarību profilakses politika attiecas uz tādu vielu lietošanu, glabāšanu vai izplatīšanu kā alkohols, tabaka, narkotiskās vielas, psihotropie medikamenti bez ārsta norādījumiem, elektroniskās smēķēšanas ierīces un citu atkarību izraisošās vielas un ierīces to uzņemšanai.

Izglītības iestādes atkarību profilakses politika attiecas ne tikai uz izglītības iestādes telpām un tās teritoriju, bet arī uz izglītības iestādes rīkotajiem pasākumiem ārpus izglītības iestādes telpām vai ārpus iestādes teritorijas.

1. Lai novērstu nikotīna saturošu izstrādājumu, narkotisko vielu, alkoholisko vai enerģijas dzērienu ienešanu izglītības iestādes vidē un nepieļautu to lietošanu, izglītības iestādes atbildīgie speciālisti:

- regulāri izvērtē izglītības iestādes iekšējās kārtības noteikumus un uzrauga to ievērošanu;
- veic padziļinātu audzināšanas un izglītošanas darbu ar izglītojamajiem, kuri ir potenciālajā riska grupā;
- regulāri informē un izglīto vecākus par bērnu audzināšanas jautājumiem, par atkarību izraisošu vielu lietošanas pazīmēm un kaitējumu veselībai;
- vismaz reizi gadā veic sava darba novērtēšanu un turpmāko uzdevumu plānošanu.

Lai novērstu atkarību izraisošu vielu lietošanu, atbalsta komanda:

- pārrauga izglītojamo sekmju līmeni, novēro uzvedības un ārējā izskata izmaiņas;
- sadarbojas ar vecākiem (personām, kas īsteno aizgādību);
- cenšas izprast izglītojamā motivāciju uzsākt lietot atkarību izraisošās vielas un atbilstoši veicina pārmaiņas izglītojamā uzvedībā, piemēram, nodrošinot iespēju saņemt psihologa palīdzību;
- sadarbojas ar atbildīgo institūciju pārstāvjiem, risinot konkrētu gadījumu, kad lietotas atkarību izraisošās vielas (ārstniecības un/ vai rehabilitācijas iestādes

speciālisti, sociālais dienests, bāriņtiesa, Valsts policija/ pašvaldības policija u.c.);

- regulāri organizē preventīvos pasākumus izglītības iestādē sadarbībā ar citu institūciju darbiniekiem (veselības veicināšanas un/vai atkarību profilakses speciālistiem, Valsts policijas/ pašvaldības policijas pārstāvjiem u.c.);
- dokumentē situācijas un tās risināšanas gaitu, atzīmējot visas darbības, iesaistītās personas un institūcijas.

Izglītības iestādes atbalsta komanda veic profilaktiskas darbības, lai mainītu izglītojamo uzvedību un attieksmi pret atkarību izraisošām vielām (atbilstoši izglītības iestādes izstrādātajam rīcības plānam un tajā noteikto izglītības iestādes darbinieku kompetencei).

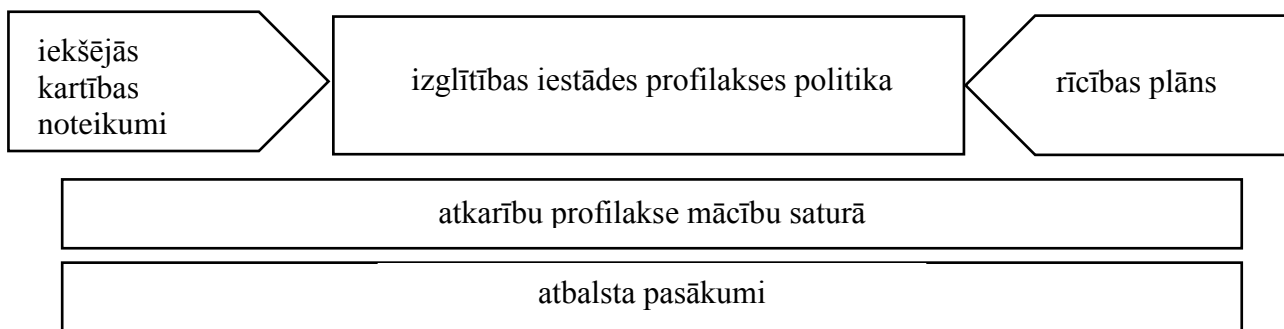
Izglītības iestādē tiek īstenotas dažāda veida profilakses:

- universālā profilakse – profilakses pasākumos piedalās gan tie izglītojamie, kuriem atkarības risks ir zems, gan vienlaicīgi arī tie izglītojamie, kuri jau saskārušies ar, piemēram, atkarību izraisošos vielu lietošanu. Šāda pieeja uzskatāma par efektīvu, jo tā ļauj riskam pakļautajiem izglītojamajiem saņemt nepieciešamās atkarības profilakses intervences nestigmatizējošā veidā, nenodalot viņus no kopējas izglītojamo populācijas, jo ir zinātniski pierādīts, ka minētās jauniešu grupas nodalīšana un pulcināšana vienkopus var pat veicināt atkarību izraisošu vielu lietošanu viņu vidū;
- selektīvā profilakse – profilakses intervences orientētas uz rīcību, lai savlaicīgi novērstu problēmas. Intervences ir fokusētas uz noteiktām mērķa grupām, piemēram, bērniem no nelabvēlīgām ģimenēm, bērniem -klaiņotājiem, kuri neapmeklē izglītības iestādi, kā arī bērniem, kuri ir eksperimentējuši ar atkarību izraisošām vielām un/vai uzsākuši regulāru to lietošanu. Profilakses ietvarā ietilpst bērnu un jauniešu skrīnings, identificējot tos, kuriem ir paaugstināts atkarību izraisošo vielu lietošanas un atkarības risks dažādu ietekmes risku faktoru rezultātā. Selektīvās profilakses intervences ir ilgstošākas un izstrādātas specifiskākas mērķgrupas riskiem nekā universālās profilakses intervences;
- indicēta profilakse – profilakses intervences mērķa grupa ir tie bērni un jaunieši, kuri ir tendēti uz eksperimentēšanu, lietojot dažādas legālas un nelegālas atkarību izraisošas vielas, tajā skaitā tie, kuri epizodiski lietojuši šīs

vielas, bet kuriem vēl nav diagnosticēts atkarības sindroms. Indicētās profilakses intervenču darba metožu pamatā ir individuāls darbs ar personām, kurām ir uzvedības vai psiholoģiskas problēmas, kas varētu liecināt, ka šīs personas vēlāk varētu sākt lietot atkarību izraisošas vielas;

- vides profilakse – ietver rīcību drošas vides veidošanā, brīvā laika un interešu izglītības attīstīšanu, izglītības iestādes vides kā emocionāli un sociāli atbalstošas vides veidošanu, kā arī atkarību izraisošu vielu pieejamības samazināšanu.

Izglītības iestādes politika kalpo par piemērotas un atbalstošas vides nodrošināšanu, lai īstenotu atkarību profilaksi mācību saturā un īstenotu piemērotākos atbalsta pasākumus. (skat. 1. att.)

1. attēls. Izglītības iestādes atkarību profilakses politika

2. Ja izglītības iestādē tiek konstatēts, ka izglītojamie lieto alkoholiskos dzērienus, narkotiskās, psihotropās vai citu apreibinošās vielas, tiek informēts izglītības iestādes vadītājs, speciālais pedagogs vai cita atbildīgā persona, kas īsteno tālāko darbību (skat. 1. pielikumu):

- nepieciešamības gadījumā nodrošināt izglītojamo veselības uzraudzību;
- nepieciešamības gadījumā izsaukt neatliekamo medicīnisko palīdzību;
- informēt un izsaukt izglītojamo vecākus (*nepieciešamības gadījumā iesaistīt pašvaldības sociālo dienestu un Valsts policiju*);
- izglītības iestādes psihologs, sociālais pedagogs vai cits kvalificēts speciālists veic individuālas konsultācijas jeb īsas intervences;
- sadarbība ar izglītojamo vecākiem, lai turpmāk novērstu atkārtotu vielu lietošanu;

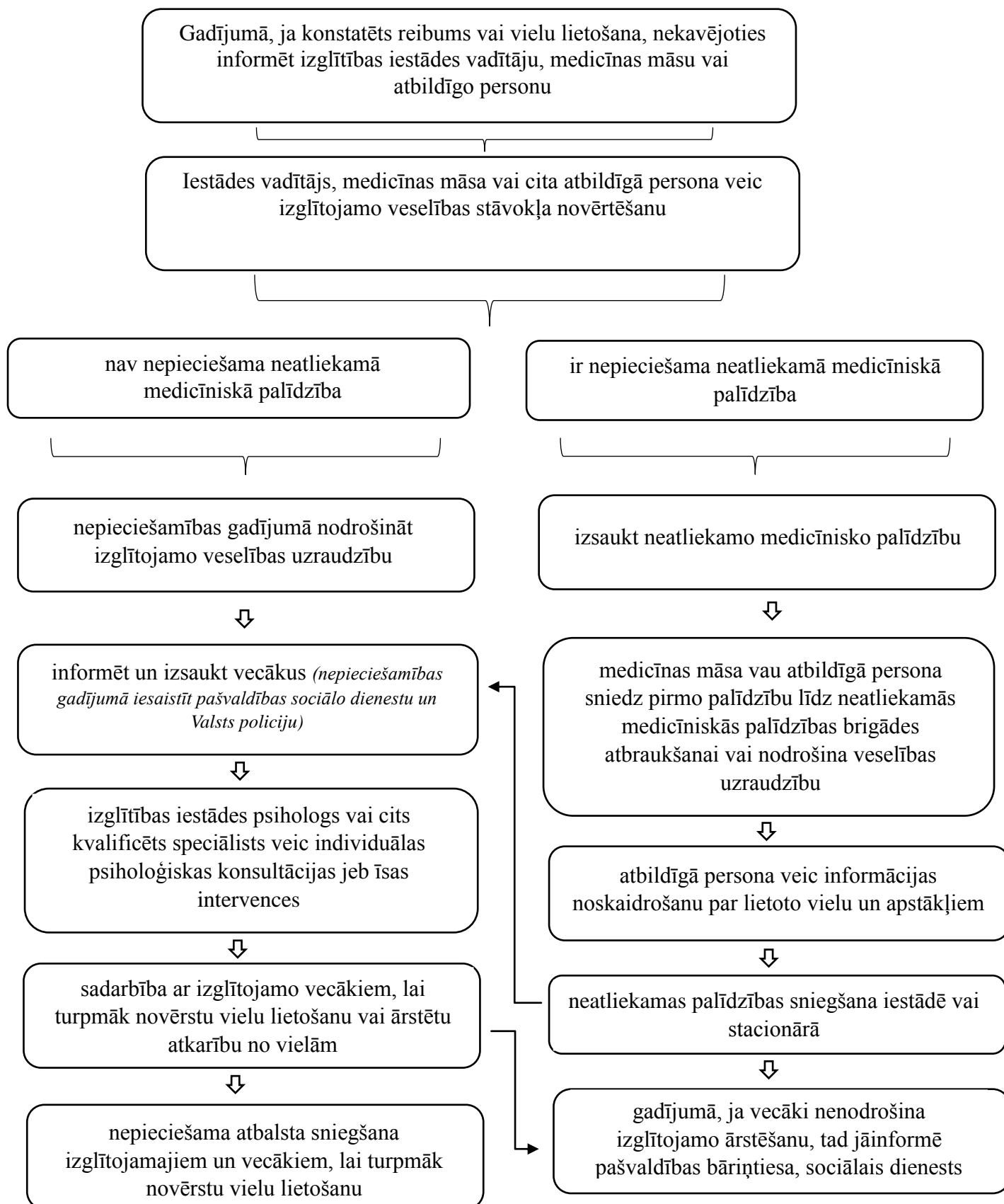
- nepieciešamā atbalsta sniegšana izglītojamajiem un vecākiem, lai turpmāk novērstu atkārotu vielu lietošanu.

3. Ja izglītības iestādē tiek konstatēts, ka izglītojamie lieto nikotīna saturošus izstrādājumus, tiek informēts izglītības iestādes vadītājs, speciālais pedagogs vai cita atbildīgā persona, kas īsteno tālāko darbību (skat. 2. pielikumu):

- nepieciešamības gadījumā nodrošināt izglītojamo veselības uzraudzību;
- informēt un izsaukt izglītojamo vecākus (*nepieciešamības gadījumā iesaistīt pašvaldības sociālo dienestu un Valsts policiju*);
- izglītības iestādes psihologs, sociālais pedagogs vai cits kvalificēts speciālists veic individuālas konsultācijas jeb īsas intervences;
- sadarbība ar izglītojamo vecākiem, lai turpmāk novērstu atkārotu nikotīna saturošu izstrādājumu lietošanu un/vai ārstētu atkarību no vielām;
- nepieciešama atbalsta sniegšana izglītojamajiem un vecākiem, lai turpmāk novērstu atkārotu nikotīna saturošu izstrādājumu lietošanu.

Valsts policijai ir pienākums nekavējoties reaģēt uz jebkuras personas sniegto informāciju par pārkāpumiem cigarešu, alkohola un narkotisko vielu aprites jomā, tajā skaitā izglītības iestādē. Reaģējot uz tāda veida informāciju, Valsts policija ierodas izglītības iestādē, kur sastāda attiecīgo protokolu, ja tiek konstatēti pārkāpumi.

Rīcības shēma, ja tiek konstatēta alkoholisko dzērienu, narkotisko, psihotropo vai citu apreibinošu vielu lietošana izglītības iestādē

* Plāna izveidē izmantoti materiāli no Latvijas Republikas Veselības ministrijas Eiropas Sociālā fonda projekta "Kompleksi veselības vecināšanas un slimību profilakses pasākumi" Nr. 9.2.4.1/16/I/001

Rīcības shēma, ja tiek konstatēta nikotīna saturošu izstrādājumu lietošana izglītības iestādē

